

Rapport

Gemeenteraadsverkiezingen '22: jongeren en gemeentepolitiek

I&O-opinieonderzoek in opdracht van Binnenlands Bestuur

Colofon

Opinieonderzoek Gemeenteraadsverkiezingen I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/

Datum

februari 2022

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Jongeren en de gemeenteraadsverkiezingen	8
1.1	Gemeentelijke politiek interesseert jongeren weinig	8
1.2	Drie op tien jongeren zouden zeker stemmen voor gemeenteraad	9
1.3	Jongeren kiezen vooral links-progressief	10
1.4	Wonen belangrijkste onderwerp	12
1.5	Landelijke kwesties belangrijker voor 16- en 17-jarigen	13
1.6	Jongeren zijn tevredener over democratie dan anderen	14
1.7	Geen steun voor stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar	14
1.8	Weinig vertrouwen in politiek inzicht 16-/17-jarigen	15
1.9	Jongeren zijn relatief vaker voor aanscherping maatregelen	17
1.10	Vaccinatieopvattingen leeftijdsgroepen verschillen beperkt	18
1.11	Helpt jongeren voelt zich eenzaam	19
2	Inspraak bij gemeentelijke besluitvorming	20
3	Onderzoeksverantwoording	22

Jongeren staat niet te springen om te stemmen

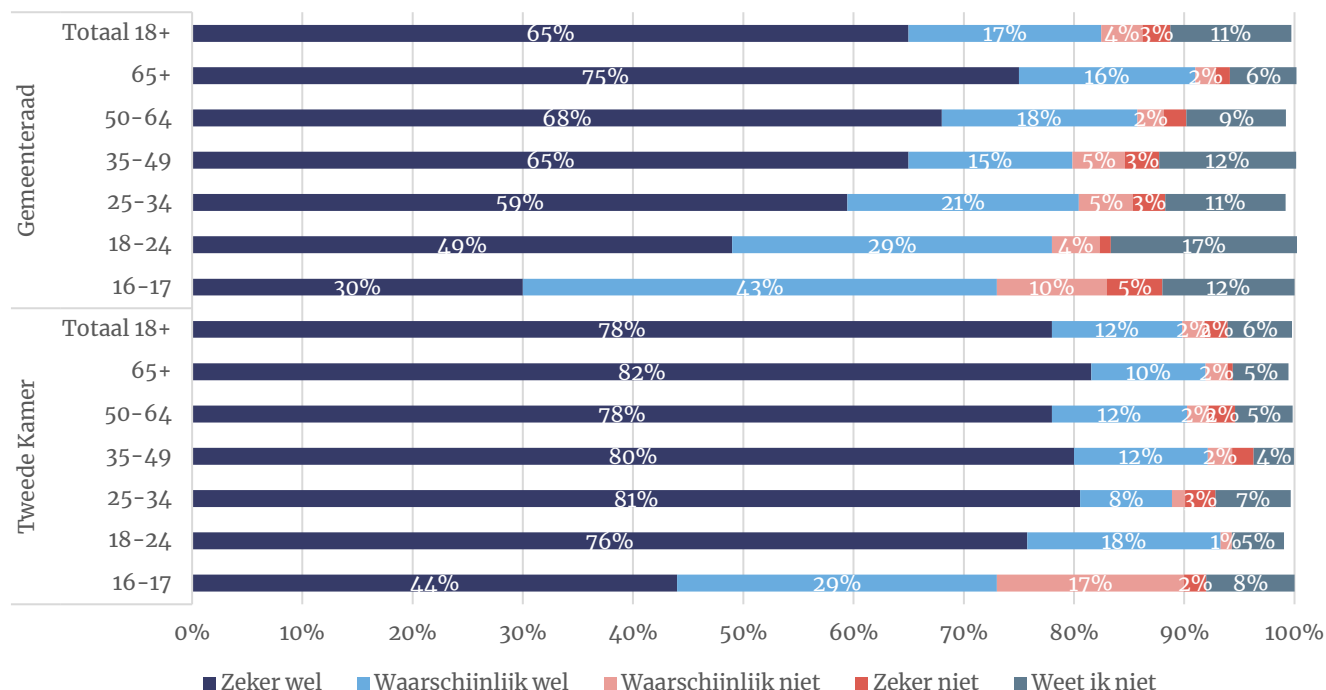
Verlaging stemgerechtigde leeftijd lauw ontvangen door jongeren

Momenteel is de stemgerechtigde leeftijd achttien jaar. Als dit verlaagd zou worden naar zestien jaar zou dat waarschijnlijk niet tot een veel hogere opkomst leiden.

Van de 16- en 17-jarigen zegt 30 procent zeker te gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen als dat mogelijk zou zijn. Normaal gesproken ligt het daadwerkelijke opkomstpercentage voor de gemeenteraadsverkiezingen zo'n 10 procent lager dan het percentage dat in opinieonderzoek 'zeker' zegt te gaan stemmen. Daarom zou de opkomst waarschijnlijk ergens tussen de 20 en 30 procent liggen onder de groep 16- tot 17-jarigen. Ter vergelijking: van de 18-plussers zegt 65 procent zeker te gaan stemmen. Bij de raadsverkiezingen in 2018 lag de totale opkomst op 55 procent, de opkomst onder jongeren (18-35 jaar) lag dat jaar op 42 procent,

Voor Tweede Kamerverkiezingen zien we dat de opkomst bij 16- en 17-jarigen iets hoger zou liggen dan bij de de gemeenteraadsverkiezingen, maar een stuk lager dan onder de rest van de bevolking. Van de 16- en 17-jarigen zegt 44 procent zeker te gaan stemmen tegenover 76 procent van de 18-24 jarigen en 78 procent van de volledige stemgerechtigde bevolking. Opvallend genoeg zijn de verschillen naar leeftijd voor de Tweede Kamerverkiezingen beduidend kleiner dan bij de gemeenteraadsverkiezingen, met uitzondering van de 16- en 17-jarigen

Figuur 0.1. Nu is de stemgerechtigde leeftijd 18 jaar. Stel dat je al met 16 jaar zou mogen stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen/gemeenteraadsverkiezingen, zou je dan gaan stemmen? Basis: n = 2.267

16- en 17-jarigen zouden vaker links-progressief stemmen

Jongeren van 16 en 17 jaar zouden, als dat zou mogen, bij de Tweede Kamerverkiezingen vaker op links-progressieve partijen stemmen dan de stemgerechtigde bevolking. Een op vijf geeft aan op GroenLinks te willen stemmen. Dat is flink meer dan de zeven procent die de partij van 18-plussers krijgt. Ook BIJ1 (5% tegenover 1% onder de stemgerechtigde bevolking) scoort relatief goed onder jongeren. VVD (11% tegenover 16%) en PVV (4% tegenover 9%) scoren duidelijk slechter onder deze leeftijdsgroep.

De leeftijdsgroep hierboven (18 tot en met 24 jaar) neigt ook vaak naar GroenLinks (17%). Daarnaast is ook Volt in trek (11%) bij deze groep.

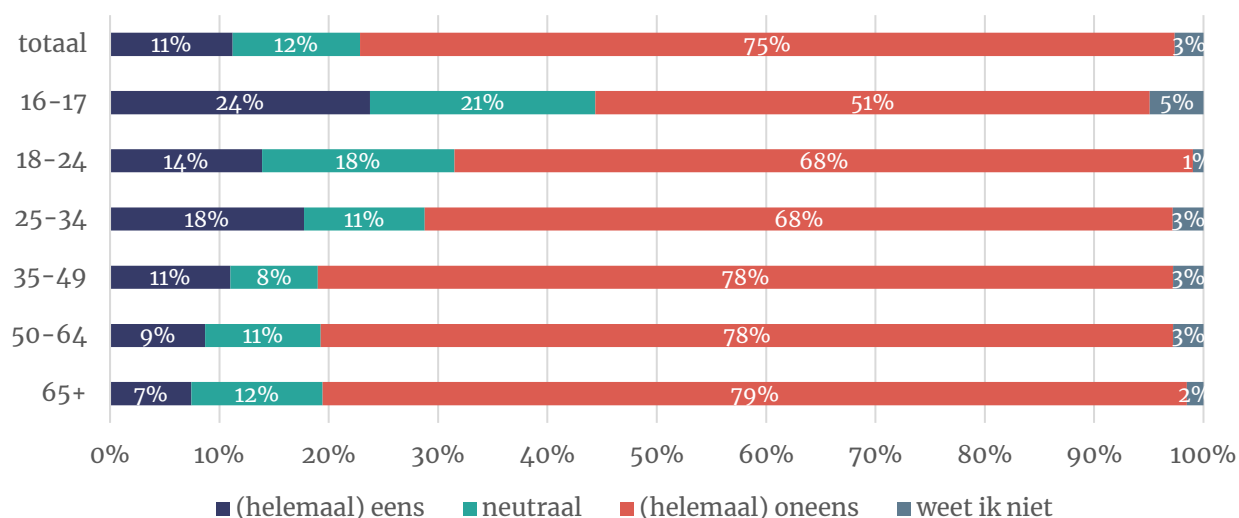
(Ook) 16- en 17-jarigen tegen verlagen stemgerechtigde leeftijd

Driekwart van de Nederlanders is tegen een verlaging van de stemgerechtigde leeftijd van 18 naar 16 jaar. Steun voor verlaging varieert nauwelijks naar leeftijd. Ook kiezers van 18 tot en met 34 jaar zijn het zelden eens met de stelling.

Onder de groep om wie het gaat, 16- en 17-jarigen, is er iets meer steun (24%). Desalniettemin vindt de helft (51%) dat de stemgerechtigde leeftijd niet omlaag moet, oordeelt 21 procent neutraal en weet 5 procent het niet.

Figuur 0.2. De stemgerechtigde leeftijd moet omlaag: van 18 naar 16 jaar

Basis: n = 2.267

18- tot 24-jarigen zijn sceptisch over kennis jongere generatie

Nederlanders hebben er niet veel vertrouwen in dat 16-jarigen voldoende verstand van politiek hebben om te stemmen bij de verkiezingen. Maar de 16- en 17-jarigen hebben dat zelf ook niet.

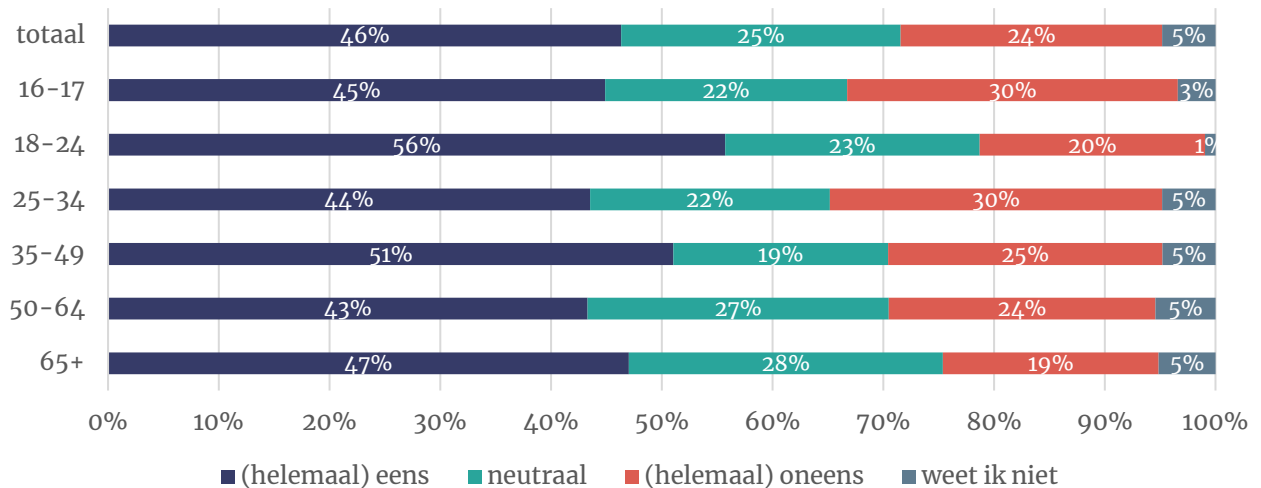
Iets minder dan de helft, 46 procent, is het eens met de stelling "16-jarigen hebben onvoldoende verstand van politiek om te stemmen bij verkiezingen", terwijl een kwart (24%) het ermee oneens is.

Opvallend is dat 18- tot 24-jarigen het vaakst van mening zijn dat 16-jarigen onvoldoende verstand van politiek hebben om te stemmen (56%). Ze hebben die leeftijd net achter zich

gelaten en met terugwerkende kracht is maar een klein deel (20%) ervan overtuigd dat je op je 16de al klaar bent voor de kiezersrol.

Figuur 0.3. 16-jarigen hebben onvoldoende verstand van politiek om te stemmen bij verkiezingen.

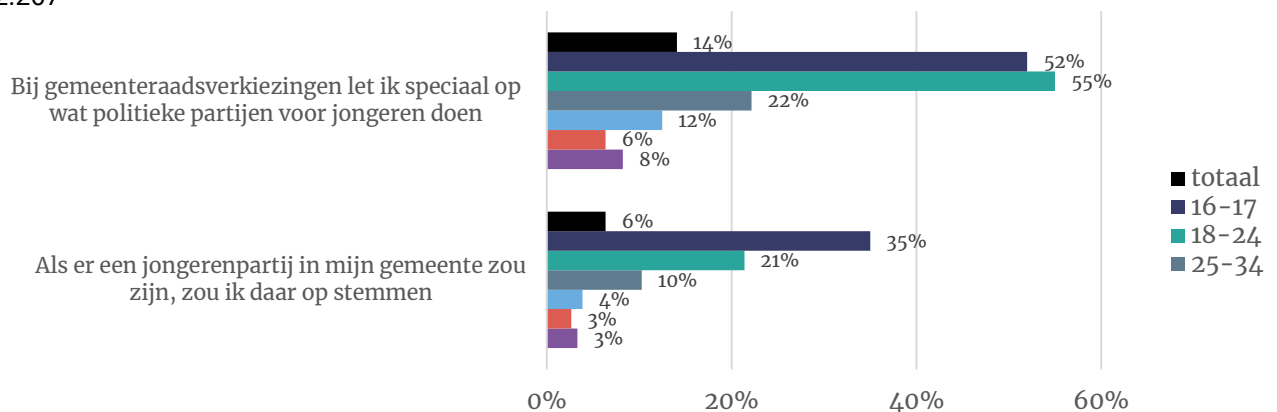
Basis: n = 2.267

Meerderheid 16- tot 24-jarigen let op wat partijen voor jongeren doen

Ruim de helft van de 18- tot 24-jarigen zegt bij de gemeenteraadsverkiezingen speciaal op te letten wat politieke partijen voor jongeren doen. Onder 16- en 17-jarigen zou 52 procent hierop letten. Een op drie van deze leeftijdsgroep zegt zelfs op een jongerenpartij te zullen stemmen als die mee zou doen in zijn/haar gemeente. Onder 18- tot 24-jarigen betreft dit een op vijf (21%).

Figuur 0.4. In hoeverre bent u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen? "Helemaal eens" en "eens" samengevoegd. Overige antwoordopties: neutraal, oneens, helemaal oneens en weet niet. Basis: n = 2.267

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 14 tot maandag 17 januari. In totaal werkten 2.230 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2113) is afkomstig het I&O Research Panel, 117 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de

richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. De sub-steekproef van 16- en 17-jarigen liep van vrijdag 14 tot en met maandag 24 januari. Er deden 154 jongeren mee.

1 Jongeren en de gemeenteraadsverkiezingen

1.1 Gemeentelijke politiek interesseert jongeren weinig

De meeste volwassen kiezers volgende gemeentelijke politiek niet op de voet; 4 procent doet dat wel. Een derde volgt het op hoofdlijnen en nog eens een derde zijdelings. Naarmate men ouder is heeft men duidelijk meer belangstelling.

Onder 16- en 17-jarigen is de belangstelling matig: een op vijf volgt het op hoofdlijnen, 61 procent nauwelijks tot niet.

Tabel 5 – Gemeentelijke of landelijke oriëntatie

In welke mate volgt u de gemeentelijke politiek? (naar leeftijd) Basis: n = 2.267

	Totaal	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65+
Op de voet	4%	0%	3%	2%	3%	5%	6%
Op hoofdlijnen	33%	19%	15%	20%	29%	39%	45%
Zijdelings	33%	26%	23%	33%	36%	34%	33%
Nauwelijks	22%	37%	44%	34%	23%	18%	13%
Niet	7%	24%	14%	11%	8%	3%	4%
op de voet / hoofdlijnen samen	38%	19%	19%	22%	32%	45%	50%

1.2 Drie op tien jongeren zouden zeker stemmen voor gemeenteraad

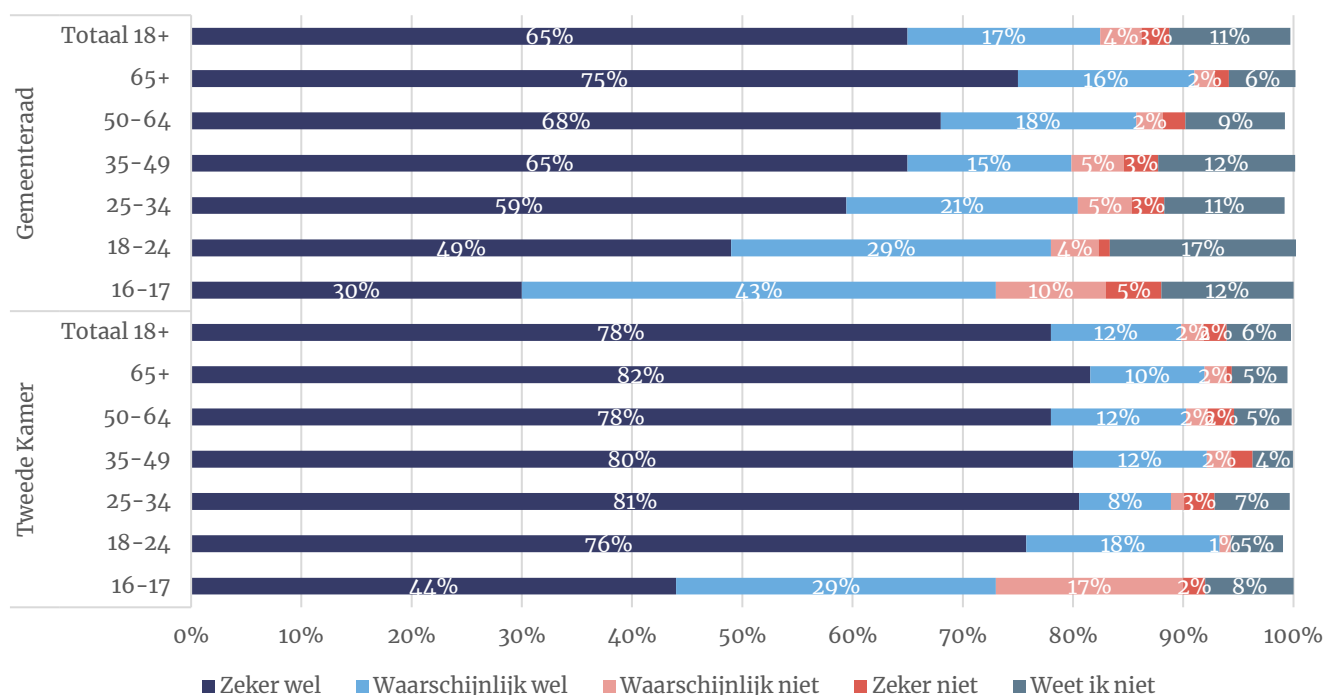
Als we aan jongeren van 16 en 17 jaar vragen of zij zouden stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen als de stemgerechtigde leeftijd verlaagd zou worden naar 16 jaar, zeggen ongeveer zeven op tien dit zeker of waarschijnlijk te gaan doen. Ter vergelijking: van de stemgerechtigde bevolking zegt 81 procent zeker of waarschijnlijk te gaan stemmen.

Om een goede inschatting te maken van de opkomst is het echter beter om te kijken naar het percentage dat zegt 'zeker' te gaan stemmen. Van de 18-plussers zegt 65 procent zeker te gaan stemmen. De opkomst was in 2018 55 procent, deze 65 procent is dus waarschijnlijk een overschatting (mensen die gaan stemmen doen mee aan ons soort onderzoek en omgekeerd).

Van de 16- en 17-jarigen zegt 30 procent zeker te gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen als dat mogelijk zou zijn. Ervan uitgaande dat dit ook een overschatting is, zou de opkomst – indien de stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar zou gaan – waarschijnlijk ergens tussen de 20 en 30 procent liggen onder deze jongeren.

Ook voor Tweede Kamerverkiezingen zien we dat de opkomst bij 16- en 17-jarigen een stuk lager zou zijn dan onder de rest van de bevolking.

Figuur 1. Nu is de stemgerechtigde leeftijd 18 jaar. Stel dat je al met 16 jaar zou mogen stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen/gemeenteraadsverkiezingen, zou je dan gaan stemmen? Basis: n = 2.267

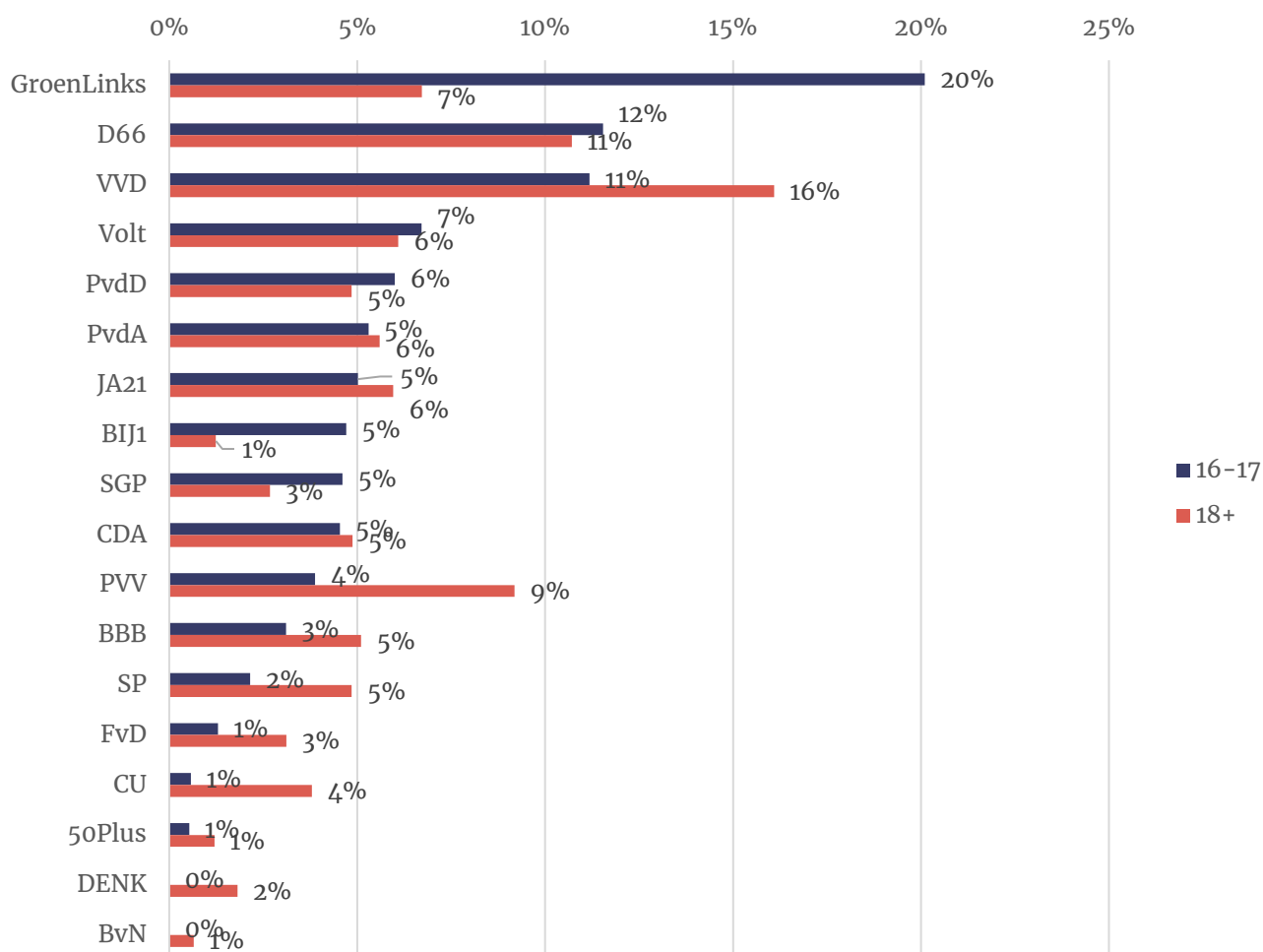

1.3 Jongeren kiezen vooral links-progressief

Stemintentie Tweede Kamer

Jongeren van 16 en 17 jaar zouden, als dat zou mogen, bij de Tweede Kamerverkiezingen vaker op links-progressieve partijen stemmen dan de stemgerechtigde bevolking. Een op vijf geeft aan op GroenLinks te willen stemmen. Dat is flink meer dan de zeven procent die de partij van 18-plussers krijgt. Ook D66 (12%) en BIJ1 (5% tegenover 1%) scoren goed onder jongeren. VVD (11% tegenover 16%) en PVV (4% tegenover 9%) scoren duidelijk slechter onder deze leeftijdsgroep.

Figuur 2. Stel dat er nu Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn en je zou mogen stemmen, op welke partij zou je dan stemmen? (n = 2.117, jongeren n = 120)

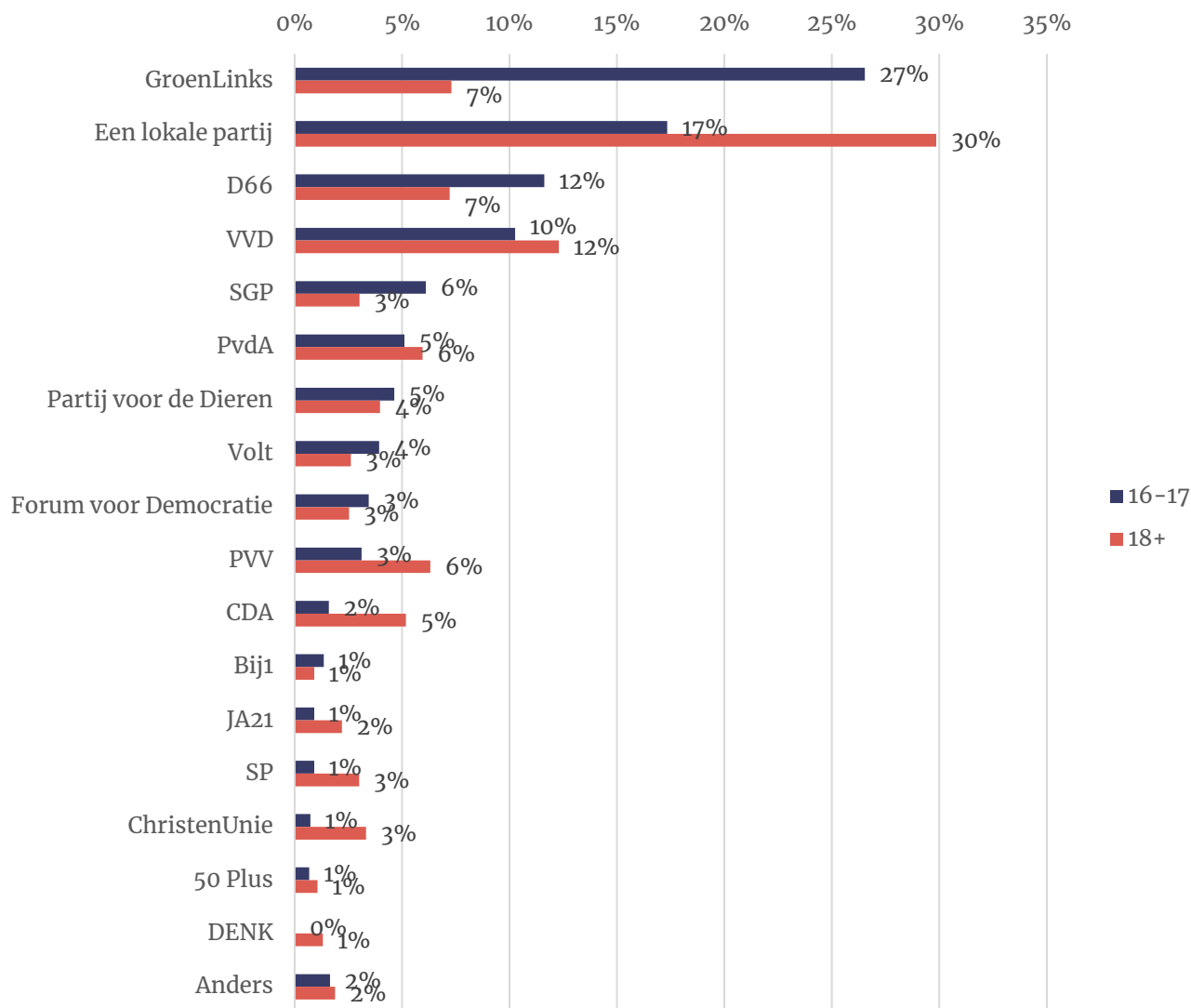

Stemintentie Gemeenteraad

Als we jongeren vragen op welke partij zij zouden stemmen voor de gemeenteraad geeft maar liefst 30 procent aan dit niet te weten. Onder de overige jongeren is GroenLinks opnieuw veruit de populairste partij. Ook hier scoort D66 relatief goed.

Lokale partijen zijn minder in trek bij jongeren dan bij 18-plussers.

Figuur 3. Stel dat er nu gemeenteraadsverkiezingen zouden zijn en je zou mogen stemmen, op welke partij zou je dan stemmen? (n = 1.939, jongeren n = 98)

1.4 Wonen belangrijkste onderwerp

Voor zowel jongeren als 18-plussers is “betaalbaar wonen” het belangrijkste onderwerp bij de gemeenteraadsverkiezingen (49%).

Ruim een op de drie jongeren (36%) noemt “zorg voor jongeren, jeugdhulp” als belangrijk onderwerp waarmee dit onderwerp op de tweede plek staat bij hen, terwijl slechts 12 procent van de stemgerechtigden dit noemt.

Verder noemen jongeren “duurzaamheid en energietransitie”, “openbaar vervoer en fietsverkeer”, “cultuur, muziek en evenementen” en “coronasteunmaatregelen” vaker dan 18-plussers.

Figuur 4. Wat zouden volgens jou de drie belangrijkste onderwerpen bij de gemeenteraadsverkiezingen in uw gemeente moeten zijn? (n = 1.446)

	Totaal 18+ 2018	Totaal 18+ 2022	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65+
Betaalbaar wonen	28%	45%	49%	66%	55%	38%	44%	38%
Veiligheid, criminaliteit, openbare orde	43%	35%	26%	22%	26%	35%	43%	37%
Leefbaarheid, buurt- en wijkcentra	24%	21%	14%	14%	15%	23%	23%	26%
Gemeentelijke financiën, belastingen	24%	20%	13%	8%	17%	20%	22%	23%
Duurzaamheid, energietransitie	17%	17%	24%	29%	21%	17%	16%	14%
Groen/ natuur in de buurt	*	16%	19%	17%	22%	18%	16%	15%
Zorg voor ouderen, wmo	31%	16%	6%	9%	4%	11%	16%	33%
Onderhoud openbare ruimte	17%	13%	11%	15%	14%	12%	13%	16%
Werkgelegenheid en economie	21%	13%	17%	16%	11%	17%	13%	9%
Verkeer, parkeren en bereikbaarheid	17%	12%	5%	7%	16%	17%	11%	8%
Zorg voor jongeren, jeugdhulp	6%	12%	36%	19%	14%	14%	10%	10%
Afvalinzameling, aanpak zwerfafval	10%	10%	9%	11%	10%	12%	10%	8%
Inspraak en burgerparticipatie	7%	9%	4%	1%	6%	12%	9%	11%
Winkels, detailhandel, warenmarkten	9%	8%	5%	2%	6%	8%	9%	8%
Openbaar vervoer en fietsverkeer	*	7%	11%	23%	6%	5%	7%	8%
Cultuur, muziek en evenementen	6%	6%	10%	17%	9%	5%	4%	5%
Zorg voor gehandicapten	12%	5%	4%	6%	4%	2%	6%	6%
Integratie nieuwkomers	5%	4%	4%	4%	5%	3%	3%	4%
Corona: handhaving coronamaatregelen	*	4%	4%	7%	5%	4%	2%	6%
Recreatie en toerisme	2%	3%	4%	0%	3%	3%	3%	2%
Corona: steunmaatregelen (TOZO, etc.)	*	2%	7%	5%	4%	2%	1%	1%
Anders		3%	2%	1%	3%	3%	4%	2%
n		1.446	154	56	173	205	442	328

1.5 Landelijke kwesties belangrijker voor 16- en 17-jarigen

Ruim de helft van de stemgerechtigde kiezers (53%) gaat bij de keuze voor een partij bij de gemeenteraadsverkiezingen vooral af op kwesties en problemen die in de gemeente spelen. Slechts één op zeven (14%) kijkt meer naar landelijke kwesties en 31 procent zegt 'beide evenveel'.

Onder jongeren zien we een ander beeld. Bijna de helft (43%) laat zich leiden door landelijke en gemeentelijke kwesties. Er zijn meer jongeren die zich laten leiden door landelijke kwesties (33%) dan gemeentelijke kwesties (20%).

Tabel 6 – Gemeentelijke of landelijke oriëntatie

Gaat u bij uw keuze voor een partij bij de gemeenteraadsverkiezingen vooral af op kwesties en problemen die in uw gemeente spelen of op wat er in de landelijke politiek speelt?¹

	16-17	18+
Vooraf gemeentelijke kwesties en problemen	20%	53%
Beide ongeveer evenveel	43%	31%
Vooraf landelijke politiek kwesties en problemen	33%	14%
Weet ik niet	4%	2%

¹ Vraagstelling voor jongeren: Ga je, als je zou mogen stemmen, bij jouw keuze voor een partij bij de gemeenteraadsverkiezingen vooral af op kwesties en problemen die in uw gemeente spelen of op wat er in de landelijke politiek speelt? Of door beide evenveel?

1.6 Jongeren zijn tevredener over democratie dan anderen

Jongeren van 16 en 17 jaar zijn tevredener over de manier waarop de democratie werkt dan andere leeftijdsgroepen. “De manier waarop de democratie in Nederland werkt” wordt door jongeren gewaardeerd met een 6,7, terwijl dit onder 18-plussers een 5,7 is.

Over de “manier waarop de democratie in de eigen gemeente werkt” zijn 16 en 17-jarigen iets minder positief dan over de landelijke politiek, maar ook positiever dan volwassenen: 6,4 om 6,0.

Figuur 7. Hoe tevreden of ontevreden ben je met de manier waarop de democratie in Nederland/in jouw gemeente werkt? Basis: n = 2.267

	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65+	Totaal 18+
In Nederland	6,7	6,3	5,5	5,9	5,5	5,9	5,7
In gemeente	6,4	6,5	5,9	6,2	5,9	6,2	6,0

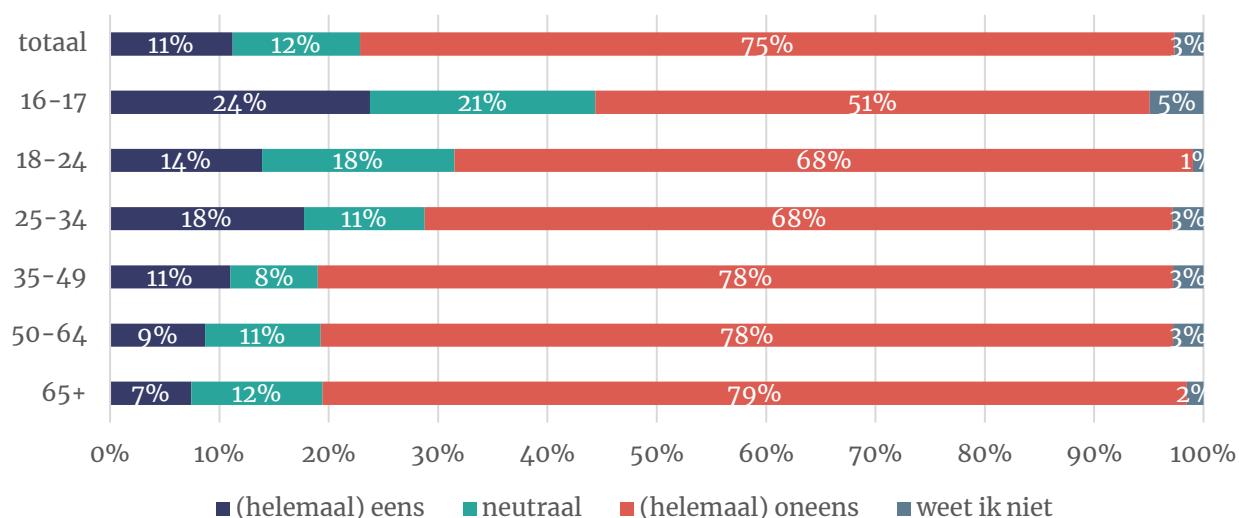
1.7 Geen steun voor stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar

Driekwart van de Nederlanders is tegen een verlaging van de stemgerechtigde leeftijd van 18 naar 16 jaar. Steun voor verlaging varieert nauwelijks naar leeftijd. Ook kiezers van 18 tot en met 34 jaar zijn het zelden eens met de stelling.

Onder de groep om wie het gaat, 16- en 17-jarigen, is iets meer steun (24%). Desalniettemin vindt de helft (51%) dat de stemgerechtigde leeftijd niet omlaag moet, oordeelt 21 procent neutraal en weet 5 procent het niet.

Figuur 8. De stemgerechtigde leeftijd moet omlaag: van 18 naar 16 jaar

Basis: n = 2.267

1.8 Weinig vertrouwen in politiek inzicht 16-/17-jarigen

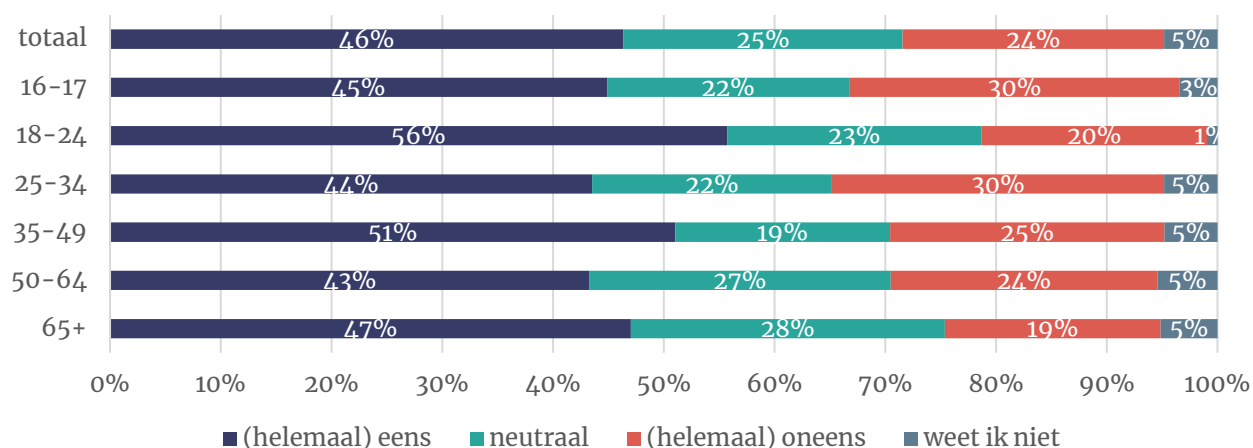
Nederlanders hebben er niet veel vertrouwen in dat 16-jarigen voldoende verstand van politiek hebben om te stemmen bij de verkiezingen. Maar de 16- en 17-jarigen hebben dat zelf ook niet.

Iets minder dan de helft, 46 procent, is het eens met de stelling “16-jarigen hebben onvoldoende verstand van politiek om te stemmen bij verkiezingen”, terwijl een kwart (24%) het ermee oneens is.

Opvallend is dat 18- tot 24-jarigen het vaakst van mening zijn (56%) dat 16-jarigen onvoldoende verstand van politiek hebben om te stemmen. Ze hebben die leeftijd net achter zich gelaten en met terugwerkende kracht is maar een klein deel (20%) ervan overtuigd dat je op je 16de al klaar bent voor de kiezersrol.

Figuur 7. 16-jarigen hebben onvoldoende verstand van politiek om te stemmen bij verkiezingen.

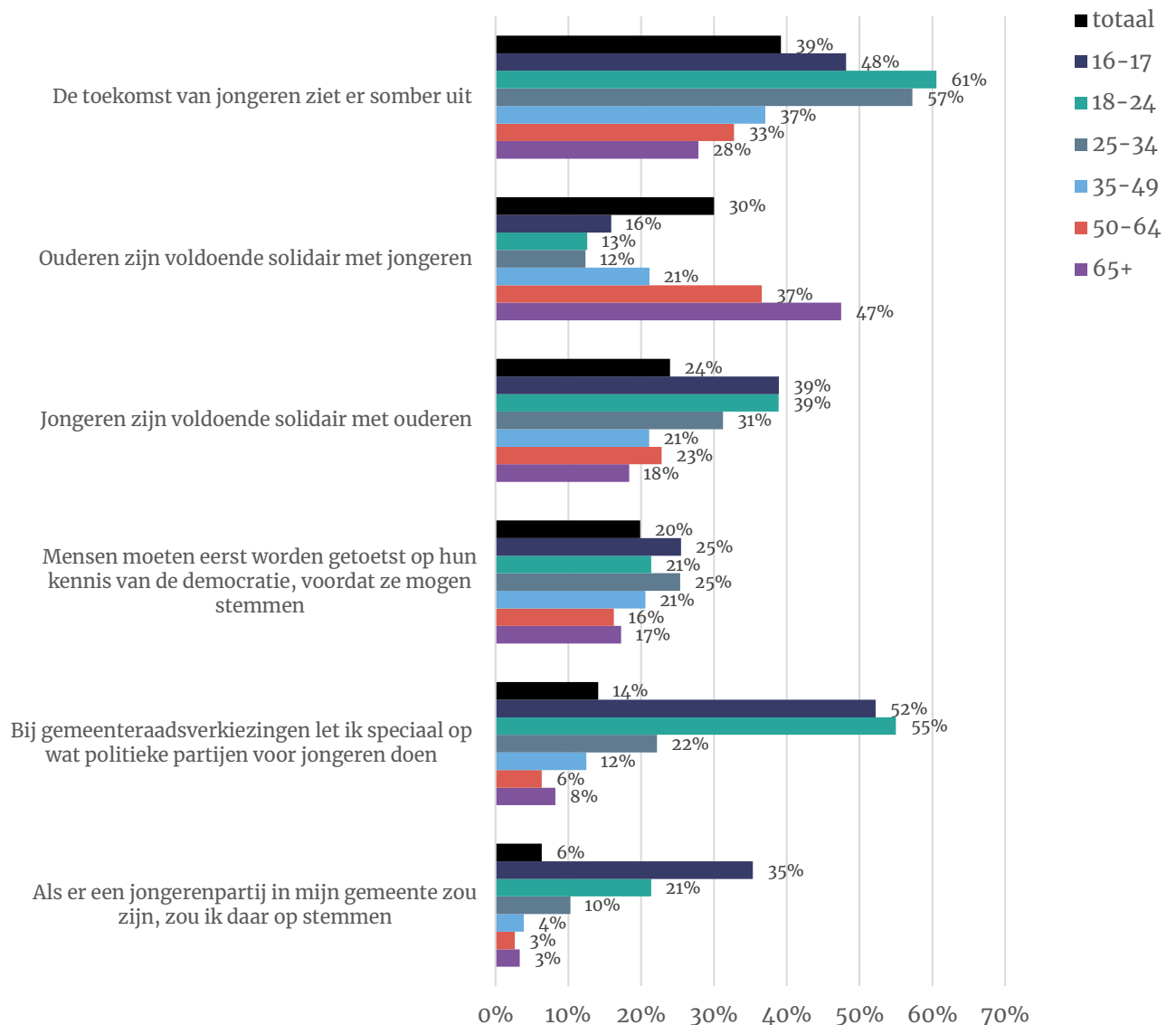
Basis: n = 2.267

Vier op tien Nederlanders is van mening dat de toekomst van jongeren er somber uitziet. Deze gevoelens leven vooral bij Nederlanders tot en met 34 jaar. Een minderheid van de 35-plussers is het eens met de stelling. Ook zien we grote meningsverschillen tussen leeftijdsgroepen als het gaat over intergenerationele solidariteit. Bijna de helft (46%) van de 65-plussers vindt dat ouderen voldoende solidair zijn met jongeren. Van de jongere leeftijdsgroepen (tot en met 34 jaar) vindt 12 à 16 procent dit ook. Omgekeerd vinden jongeren veel vaker dat zij solidair zijn met ouderen dan andersom.

Ruim de helft van de 18- tot 24-jarigen let bij de gemeenteraadsverkiezingen speciaal op wat politieke partijen voor jongeren doen. Onder 16- en 17-jarigen betreft dit 52 procent. Een op drie van deze leeftijdsgroep zegt zelfs op een jongerenpartij te zullen stemmen als die mee zou doen in zijn/haar gemeente. Onder 18- tot 24-jarigen betreft dit een op vijf (21%).

Figuur 8. In hoeverre bent u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen? "Helemaal eens" en "eens" samengevoegd. Overige antwoordopties: neutraal, oneens, helemaal oneens en weet niet. Basis: n = 2.267

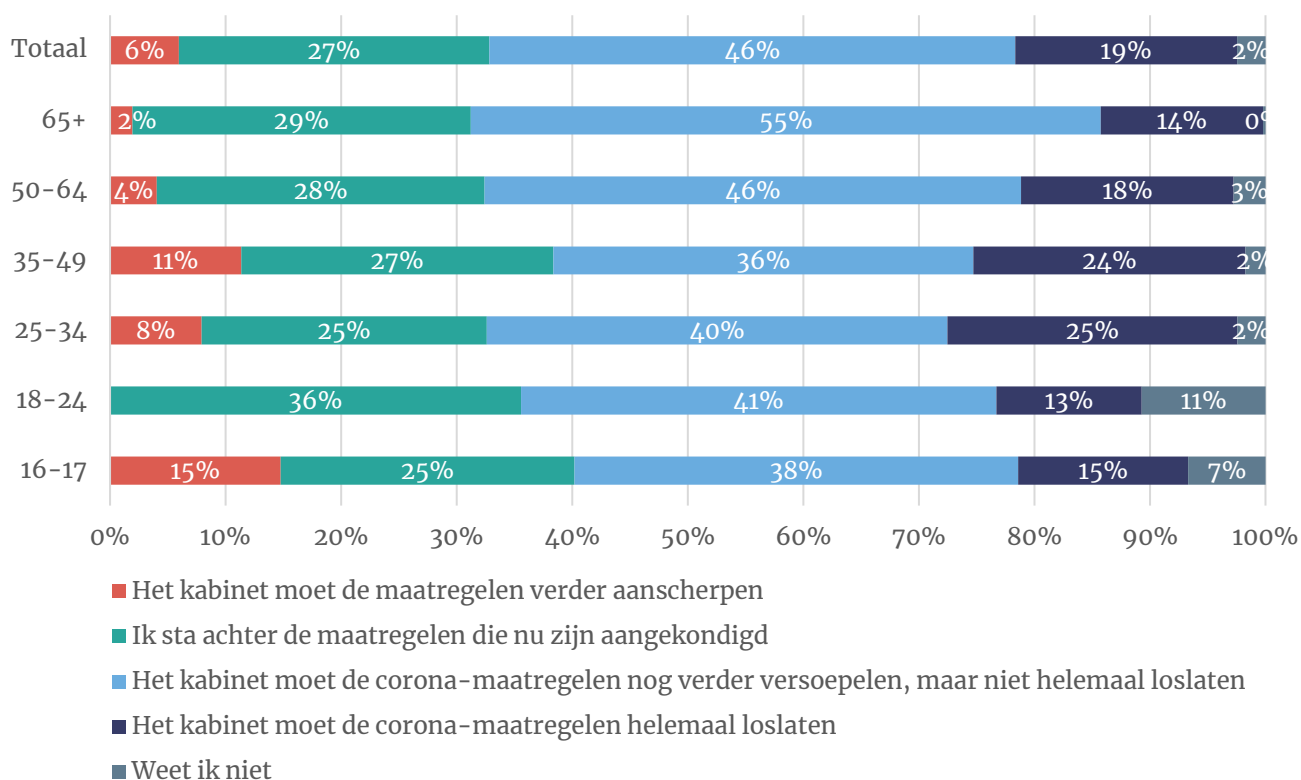

1.9 Jongeren zijn relatief vaker voor aanscherping maatregelen

Dit onderzoek startte op vrijdagavond 14 januari, kort na de persconferentie waarin was aangekondigd dat de regels versoepeld zouden worden. De verdere versoepelingen van 25 januari waren nog niet bekend bij de respondenten.

Vijftien procent van de 16- en 17-jarigen zegt dat het kabinet de coronamaatregelen verder moet aanscherpen. Dat is meer dan gemiddeld (6%). Desalniettemin vindt het gros van de leeftijdsgroep dat de versoepelingen aanvaardbaar waren (25%) of dat er nog verder versoepeld diende te worden (38%).

Figuur 9. Wat vindt u dat er moet gebeuren? Basis: n = 2.267

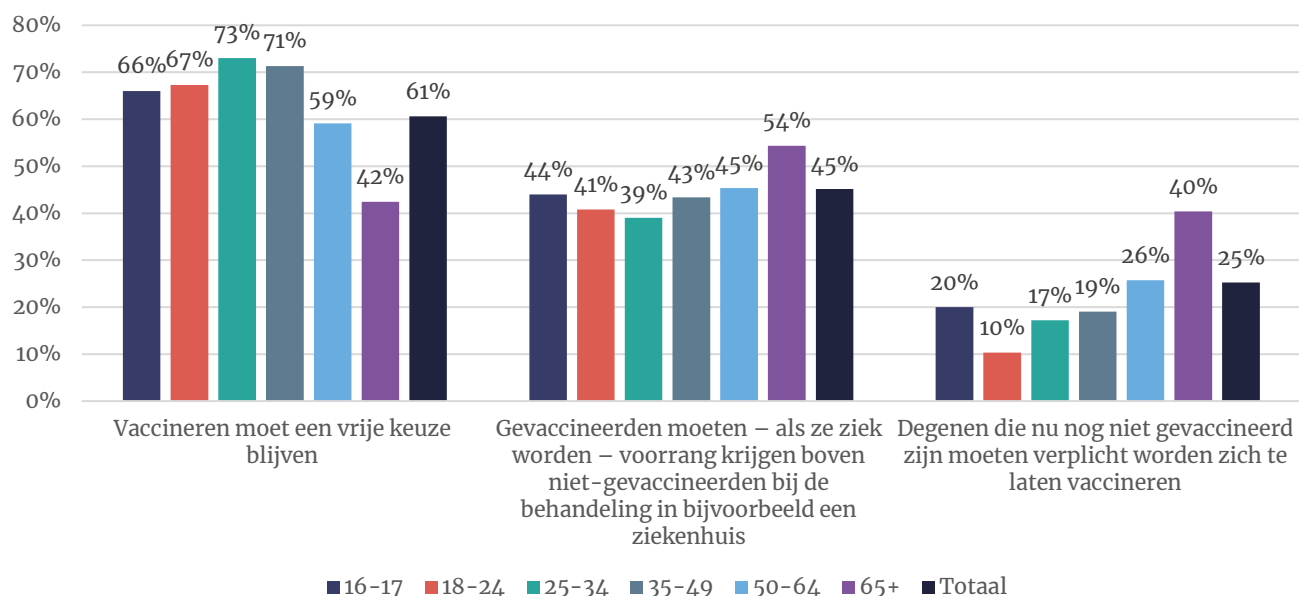

1.10 Vaccinatieopvattingen leeftijdsgroepen verschillen beperkt

Van de 16- en 17-jarigen in onze steekproef heeft 76 procent twee of drie prikken gehad. Dat komt vrij goed overeen met de daadwerkelijke vaccinatiegraad van deze leeftijdsgroep. De vaccinatiegraad van twaalf tot zeventienjarigen is immers 68 procent² nu en het is aannemelijk dat de oudsten van hen vaker gevaccineerd zijn dan de 16-minners.

Jongeren verschillen niet sterk in hun vaccinatieopvattingen van het gemiddelde. Een op vijf 16- en 17-jarigen zijn voor verplichte vaccinatie. Dat is iets minder dan gemiddeld (25%), maar een stuk meer dan de leeftijdscategorie hierboven (18 tot 24: 10%).

Figuur 10. In hoeverre bent u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen? "Helemaal eens" en "eens" samengevoegd. Overige antwoordopties: neutraal, oneens, helemaal oneens en weet niet. Basis: n = 2.267

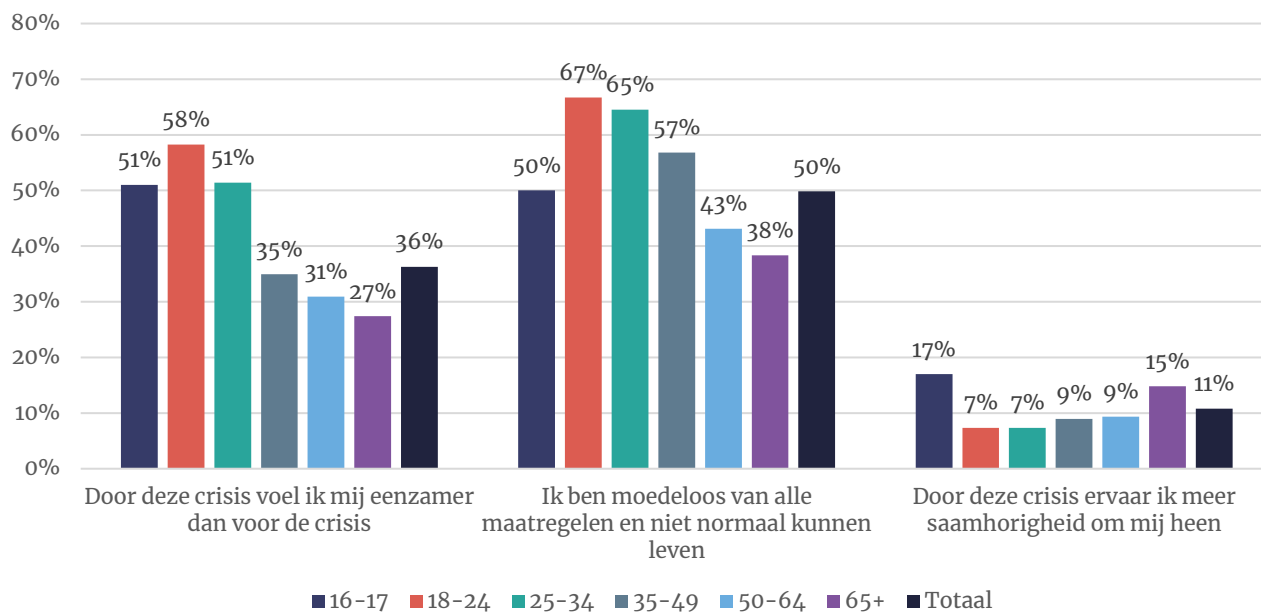

² <https://coronabeeld.nl/>

1.11 Helft jongeren voelt zich eenzaam

De helft (51%) van de 16- en 17-jarigen voelt zich door corona eenzamer dan voorheen. Dat geldt ook voor de leeftijdsgroepen 18 tot 24 (in iets sterkere mate zelfs: 58%) en 25 tot 34 (51%). Ook zegt de helft van deze jongeren moedeloos te zijn van de maatregelen. Dat is net zoveel als gemiddeld. De drie leeftijdsgroepen boven hen hebben hier meer last van. Opvallend is dat 17 procent van de 16- en 17-jarigen meer saamhorigheid zegt te ervaren door de crisis. Dat is meer dan iedere andere groep.

Figuur 10. In hoeverre bent u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen? "Helemaal eens" en "eens" samengevoegd. Overige antwoordopties: neutraal, oneens, helemaal oneens en weet niet. Basis: n = 2.267

2 Inspraak bij gemeentelijke besluitvorming

Naast stemmen voor de gemeenteraadsverkiezingen, het houden van inspraak- of inloopbijeenkomsten, en het aanstellen van gemeentelijke adviesorganen (zoals de WMO-raad en wijkraad) wordt in sommige gemeenten ook gewerkt met aanvullende vormen van democratie. Deze vormen hebben uiteenlopende namen, maar zijn erop gericht om inwoners meer te betrekken bij de gemeentelijke besluitvorming.

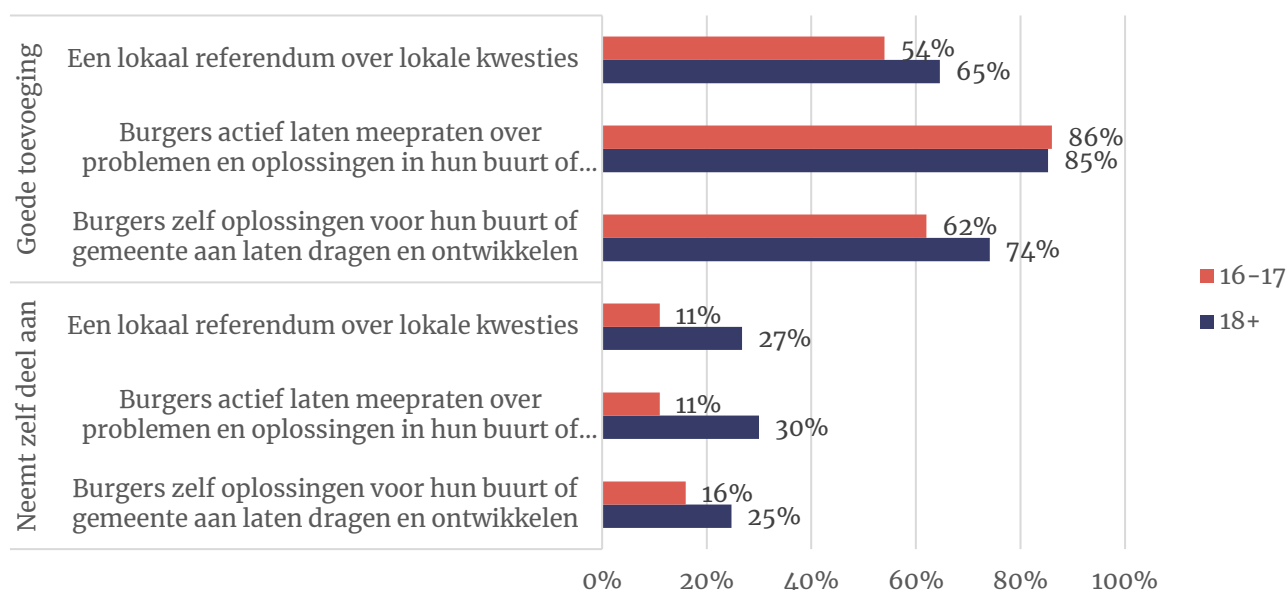
We vroegen aan Nederlanders of zij de volgende drie vormen van democratie een goede toevoeging vinden aan de lokale democratie én of zij hier zelf wel eens aan deelnemen:

- Een lokaal referendum over lokale kwesties
- Burgers actief laten meepraten over problemen en oplossingen in hun buurt of gemeente, die door de gemeente worden ontwikkeld
- Burgers zelf oplossingen voor hun buurt of gemeente aan laten dragen en ontwikkelen

Nederlanders van boven de 18 zijn overwegend positief over de voorgestelde vormen van lokale democratie. Twee op drie (65%) is voor een lokaal referendum over lokale kwesties. Nog meer mensen vinden het een goede toevoeging om burgers zelf oplossingen voor hun buurt of gemeente te laten aandragen en ontwikkelen (74%) of om burgers actief te laten meepraten over problemen en oplossingen in hun buurt of gemeente (85%). Op dit moment zegt 25 tot 30 procent deel te nemen aan deze vormen van lokale democratie.

Onder jongeren is iets minder enthousiasme over referenda en burgers zelf oplossingen laten dragen en ontwikkelen voor hun buurt of gemeente. Ook nemen maar weinig jongeren zelf deel aan deze vormen van democratie.

Figuur 19. Ik vind dit een goede toevoeging aan de lokale democratie/ Neemt u hier wel eens aan deel?
 Percentages laten zien van deel dat 'ja' antwoordt. Overige antwoordopties: 'nee' en 'weet niet'. N 18+ = 1.292, n jongeren = 154.

Wie doet (niet) mee?

Iets meer dan een kwart van de Nederlanders neemt wel eens deel aan een *lokaal referendum*. Sociaaldemografische factoren zijn van beperkte invloed op deelname. Hoogopgeleiden (30% doet wel eens mee) zijn iets vaker geneigd mee te doen dan laagopgeleiden (22%), maar dit verschil is erg beperkt. Dat geldt ook voor leeftijd, inkomen en regio. SP-kiezers (40%) doen vaker mee dan andere kiezersgroepen.

Actief meepraten over problemen en oplossingen in eigen buurt of gemeente wordt gedaan door drie op de tien Nederlanders (30%). Jongeren tot 34 jaar nemen hier minder vaak deel aan (18 à 24%) dan gemiddeld. Naar opleiding en inkomen zijn nauwelijks verschillen waar te nemen. CDA- (46%) en JA-21-kiezers (43%) doen hier vaker aan mee dan andere kiezersgroepen.

Zelf oplossingen aandragen en ontwikkelen voor eigen buurt of gemeente wordt door een kwart gedaan. Opnieuw zijn het vooral ouderen die dit doen (65-plus: 30%, 16 tot en met 34 jaar: 17%). Naar opleiding en inkomen zien we wederom weinig variatie.

3 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 14 tot maandag 17 januari. In totaal werkten 2.230 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2113) is afkomstig het I&O Research Panel, 117 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Daarnaast deden 154 jongeren van 16 en 17 jaar mee aan het onderzoek. Deze sub-steekproef liep van vrijdag 14 tot en met maandag 24 januari.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl